

CSEMNICZKY ZOLTÁN
RAJZA

Születésnap ürügyén

Beszélgetés Tóth Bélával

Tolla alatt mindig muzsikál a fűrés, a kicsi is, nagy is, a gyalu is, meg mindenféle asztaloszerszám. Ha akkora helyet talál valahol magának, hogy egy gyalupad befér még, aki keresi, itt találja meg legelőbb.

Kopogós tényeket ír mostanában kisregényeiben, eleven embereket olyan rajzos hűséggel, hogy elének állhassanak teljes vágyaikkal. Asztalos az egyik, bújva élte élete javát. Gyanakvó az ilyen ember, első nekifutásra nehezen mondja el az életét.

— Ha azzal megyek hozzá, írogató ember vagyok, első szóra azt mondja, nem érek rá. Az a szerencsém, van egy melegebb, egy közvetlenebb hangom is hozzá. Tudok vele asztalosul beszélni. De azt se mondhatom neki mindjárt, én is asztalos voltam. Összehúzná megint a szemét, nem menne rá a lépre. Leülünk a műhelyben, alattam leporolta a széket, ő meg nekítámaszkodik a padnak, éppen úgy, mint apám. Engem azok az illatok újra át-pácoáltak, megbizsergett a kezem a fűrésze után. Be volt fogva egy darab fa, valamért kiment közben, a rajzon én végigfűrészeltem. Jön be: jaj, el ne rontsa! Ránéz: hát maga ilyen jól fűrészel?

Vissza kell fognom a tollat, hogy ne ugrándozzon oda, ahol semmi keresni valója nincs. Nem nekem kell megírnom, mit csinált a most ötvenéves Tóth Béla addig, amíg kezéből kis ceruzája alól első novellája ki nem került, és mi történt vele azóta. Írja ő maga, napról napra. Az se legyen most az én gondom, hogyan lehet a legszegedibb nyelven író szegedi író, ha Dombiratoson született. Szerinte Dombiratos Szeged.

— A szülőföldemet is meg kell még írnom. Szalad velem az idő, hamar vissza kell kanyarodnom ide. Ha hazamegyek, viszem magammal az emlékeimet. De az csak bennem él, ami van, egészen más. Akkorát változott a falu, a maga hordásában is más lett. Melyiket írjam? Ami volt? Ami lett? Együtt kellene a kettőt. Találkoztam gyerekkori jó pajtásommal, az is más lett. Keresem a régi barségséget benne. Hol van az most? Alszik, vagy csak félre tette, nem használja?

— És következik megint a gyalupad mellett álló apa, az inasévek, a szegedi asztalosok.

— Mester úr, én egy facér asztaloslegény vagyok, aki munkát akar.

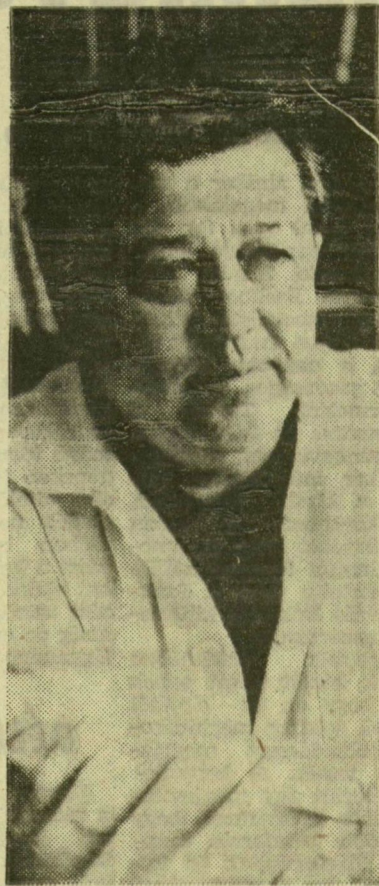
— Munkakönyv?
— Itt van.

— Szervezt munkás vagy te?
— Nezyvenhárom januárjában ezzel fogad.

— En nem értettem. Így mester úr, úgy mester úr...

— Először is, ne mondd, hogy mester úr! Mondd azt, hogy Béla bácsi. Másodszor meg: szervezt munkás vagy te?

— Nem tudom, mi az.
— Hej, de nagy ökö, vagy te.

Na, este elmész a munkásotthonba, és szépen belépsz. Itt csak szervezt munkás dolgozhat.

— És az előbbi Szent József-képből most szakszervezeti fejes lesz?
— A Hétvezér utcában az öreg Varró Vince volt a fások szakszervezetének a valakije, szép kopasz szociáldemokrata feje volt az öregnek, nagyon aranyos bácsika volt.

— A gyerekkor?
— Minden író abból él.

Egy részét már betűbe faragta, kevés: kell még hozzá, hogy kerek regény legyen. A címe már fenn van: Legényedés.

— A Tisza?
— Kevés dolgom van már csak vele.

— Tizenhetedik éve a könyvtárban vagy. Az írásnak — vagy az írósnak — használt ez, vagy ártott?

— Ártott. Arra nem bíztam, hogy jaj de sok szép könyv van itt, írjak hamar én is egyet, inkább elbizonytalanít egy csomó olyan dologban, amiben azelőtt biztos voltam. Most hajtok napokig egy adatot, mert hátha nem úgy van. Ha nincs a könyvtár a hátam mögött, áthidalom, keresztül ugrok rajta. Annyira beleszerettem én a helytörténetbe, rengeteg időt elvisz. Az írást nem segíti annyira, mint amennyire izgát. Kezdem koloncnak érezni magamon.

— Egyszerre két lovat nyergeltél. Író és tudományos kutató megfér egy személyben?

— Nem tudtam a kettőt elválasztani soha.

— Azért jön bele A Tiszába is a szép líra, az eleven riport, a megmártózó fürdés meg a parti feckék után a tények tudományos sora.

— Nehezen fogadják el, de szerintem ott jól áll. Ezek a váltások azt hiszem én, nem rosszak, csak szokatlanok. Írok a tiszavirágról lírát is, leírom, hogyan látják a költők, hogyan látjuk mi — ha még láthatjuk néha —, de mellé teszem, mi is tulajdonképpen a kérés, mi annak az életmódja.

— Kettősség ez.

— A téeszregényben is kettősség van. Egy Hamupipőke ketté tudná könnyen választani. Van egy humoros vonala, és van egy olyan kopogós ága, mint amikor a jégeső veri a koporsót. Különlönül egyik se állna meg a magában.

— Ezt az írásmódot tovább is folytatod?

— Szerintem járható út. A készség rá bennem van.

— A kisregényekben eleven embereket írsz, az „epikai hitel” kötelez. Biztonságérzetet adhatnak a tények, nem tévedsz, a történet hiteles — de meg is kötnek.

— Nem félek tőle. Nem kell új történeteket kitalálni, az élet mindent előteremt, ami embert érdekelhet, csak ki kell válogatni belőle.

— Mindenre jut idő?

— Csak akarni kell. Reggel az első villamossal be tudok jönni, nyolcig énhozzam nem szól senki. Nyolcra elkezdődik a másik munka, de nem is baj. Száz dolog van délig, értekezletek, posta, ügyek elindítása, számontartása. Elvileg elmegyek utána ebédelni, de nem mindig sikerül, aztán már csöndesebb a nap. Este nyolcig-tízig megint dolgozhatok, vasárnap meg addig, amíg a szemem be nem dagad.

— Eddig hallgattál frásaidban arról, hogy könyvtáros vagy. Most, az Alarcban végre megemlítetted, ott se a szépségét. Inkább a vele járó szaladgálást.

— Pedig nem sajnálom magam, mert azt mondom, az is megöregszik, aki az újjával malmozgat a hasán.

— Ha csak írni?

— Nem lehet napi nyolc órában írni. Hat-nyolc gépelt oldalt há meg tudok írni, az már óriási munka. Ha azt mondaná az állam bácsi, ülj le, és csak írd, azt mondanám, nem nekem való. Kell az a mozgás nekem, ami a könyvtárral jár. Ennyi nem, de valami mindig kell.

— Mi jön ezután?

— Néha rámjön, fölírom, mit akarok még csinálni, de nem tudnám mind elmondani. A janicsárokat folytatnám, az asztalosregényt is meg kellene írnom, Dombiratos is, egy mai téeszregény is jó lenne, de szeretnék hozzáfogni egy esszéregényhez is. A táj művelte embernek esendőséget és mostoha életét gondolom bele. Dugonics, Móra, Juhász Gyula, meg a többi, emberi nyomorúságaikkal együtt, ahogy én látom. Dehogy bántanám őket! Benne lenne Vecres István is. Milyen nagy embere volt ennek a városnak, és micsoda mostoha élete volt! Piszkál egy másik téma is: hogyan lett a futóhomokból gyümölcskultúra? Szépirodalmi igényrel lenne jó megírni.

Kedvelt, olvasott, becsült írója Szegednek Tóth Béla. Írása a széppróza lelket melegítő szebbik ága. Tolla azokat az embereket rajzolja kifogástalan gazdagsággal, akik közül ő jött az irodalomba.

HORVÁTH DEZSŐ

Képeslap Firenzéből

Veneranda úr megállított az utcán egy járókelőt:

— Bocsnát... — szölt —, nem kapott ön képeslapot Firenzéből?

— Mit óhajt...? — csodálkozott a járókelő, mintha nem jól értette volna.

— Azt kérdeztem — ismételte Veneranda —, hogy nem kapott ön képeslapot Firenzéből?

— Miért kaptam volna képeslapot Firenzéből?

— Azt én nem tudom...

— felelte Veneranda úr — talán van ott ismerőse, vagy, ami még jobb, valami rokona.

— Sem ismerősöm, sem rokonom Firenzében!

— Akkor érthető, miért nem kapott képeslapot Firenzéből. Az lenne aztán a furcsa, ha kapott volna, amikor se ismerőse, se rokona nincsen ott!

— De az ördögbe is! — kiáltott fel amaz —, mondja meg régre, mit kíván tőlem?

— En? Egyáltalán semmit!

— felelte Veneranda. — Egy-

szerűen csak érdekel a dolog. Végül is, nekem teljesen mindegy, hogy ön kapott-e képeslapot Firenzéből, vagy sem!

— Hát akkor... — hűledézett az ismeretlen, és alig jutott szóhoz —, mire valók ezek az ostoba kérdések?

— A kérdések olyanok, mint a kérdések — válaszolt nyugodtan Veneranda —, és semmi ostobaság. Ön tehát Firenzéből nem kapott képeslapot. Akkor miért csinál ebből olyan nagy tragédiát? Ha annyira szeretne képeslapot kapni Firenzéből, küldjön oda valakit!

— De a fenébe is...! — akart valamit mondani az ismeretlen, de Veneranda úr a szavába vágott:

— Ebből elég! — kiáltott fel —, törődj'n a saját dolgaival és ne játsszon az idegeimmel!

Mérnökéve indult útjára, valamit mormogott maga elé, és a fejét csavárta.

CARLO MANDZONI

Ébredés

Világító neonok fényében, feketésszürkén botladozó kora téli reggel.

Ébredő emberek.

Kattannak villanykapcsolók, megnyílnak vízcsapok. Felnyílnak gyermekszemek, szájak gögicsélnek, karjukat anyuk nyakára kulcsolják.

Ébred a város.

Tűzhelveken teavíznek gőzölgnek. Virágos abroszokra vaj kerül kenyérral. Kávészők sístérgő gőzével felszálló kesernyős illat oszlat éjszakai bódultságot.

Munkába megyek én is.

Buszok motorja felzúg, de kerekül még mozdulatlanok. Előttünk emberek, akik vas-táctalpú csizmában bádogartályokat cipelenek. Autójuk csattogva nveli a szeméjét. Személykocsi siklik mellénk az útra. Velünk együtt vár. A szemétesautó jobbra fordul. Szabad az út. Elindulunk. Velünk párhuzamosan villamos siklik a síneken.

Odébb utat javítanak. A sínek mellett a földre téve gaz-

dájuk étvágyát váró étek kendőbe kötve.

Még tovább az úton, fák gyökerei mellett, ásóval forgatják a földet.

Utcaszeprők seprőikkel csikketeket görgetnek.

Balra forlítottam a fejem. Az építkezésnél munkások gyülekeznek.

Kihordó kezében újság friss betűkkel.

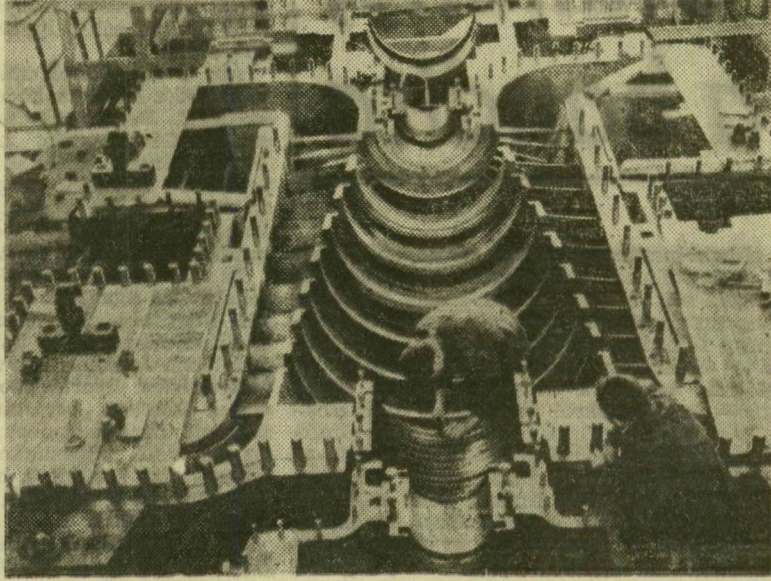
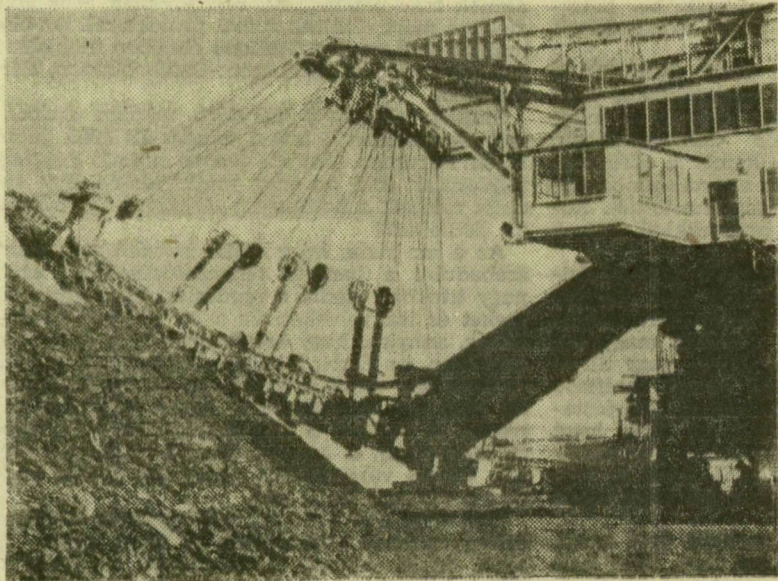
Az ülésen mellettem gyermekszáj perzsel a kérdéseket. Üzletek roli csapódnak. Gőzölgő kenyeret kosárba raknak. Tehéren gyöngyözik a tej a kannákban.

Gyarak nőtják kapuikat. Fűrgé kezektől rezdül a gép. Fonalak, bőrök simulnak helyükre. Vasak hajolnak, kemencék izzanak.

Itt egy klinika, odébb egy bölcsőde. Mellette iskola, egy étterem. Ki itt száll le, ki ott.

A neonok kihunynak. Már fehér a reggel. Pergőn zajlik az élet. Dolgozik az ember.

H. B.

Ko-szerűsödött a nehézipar, mindinkább a gépek — helyenként gigantikus méretű gépióriások veszik át a terheket az embertől, és növelik sokszorosára a termelékenységét